

Itineraris: la Girona jueva. El Call

FITXA DE RECURS EDUCATIU – CICLE SUPERIOR
PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA

La Caseta · Serveis Educatius

1. EL CALL DINS LA CIUTAT DE GIRONA

- Observa bé aquest plànol i marca amb una creu (X) els elements que són dins del call.

☐ El carrer de Sant Llorenç	☐ L'Ajuntament	☐ L'Onyar
☐ L'església de Sant Feliu	☐ El carrer de la Força	☐ La catedral
☐ El Teatre Municipal	☐ Les Escalles de la Pera	☐ La Rambla
☐ El Centre Bonastruc ça Porta	☐ El pont de Pedra	☐ La Devesa

2. INICI DE LA HISTÒRIA DELS JUEUS CATALANS I GIRONINS

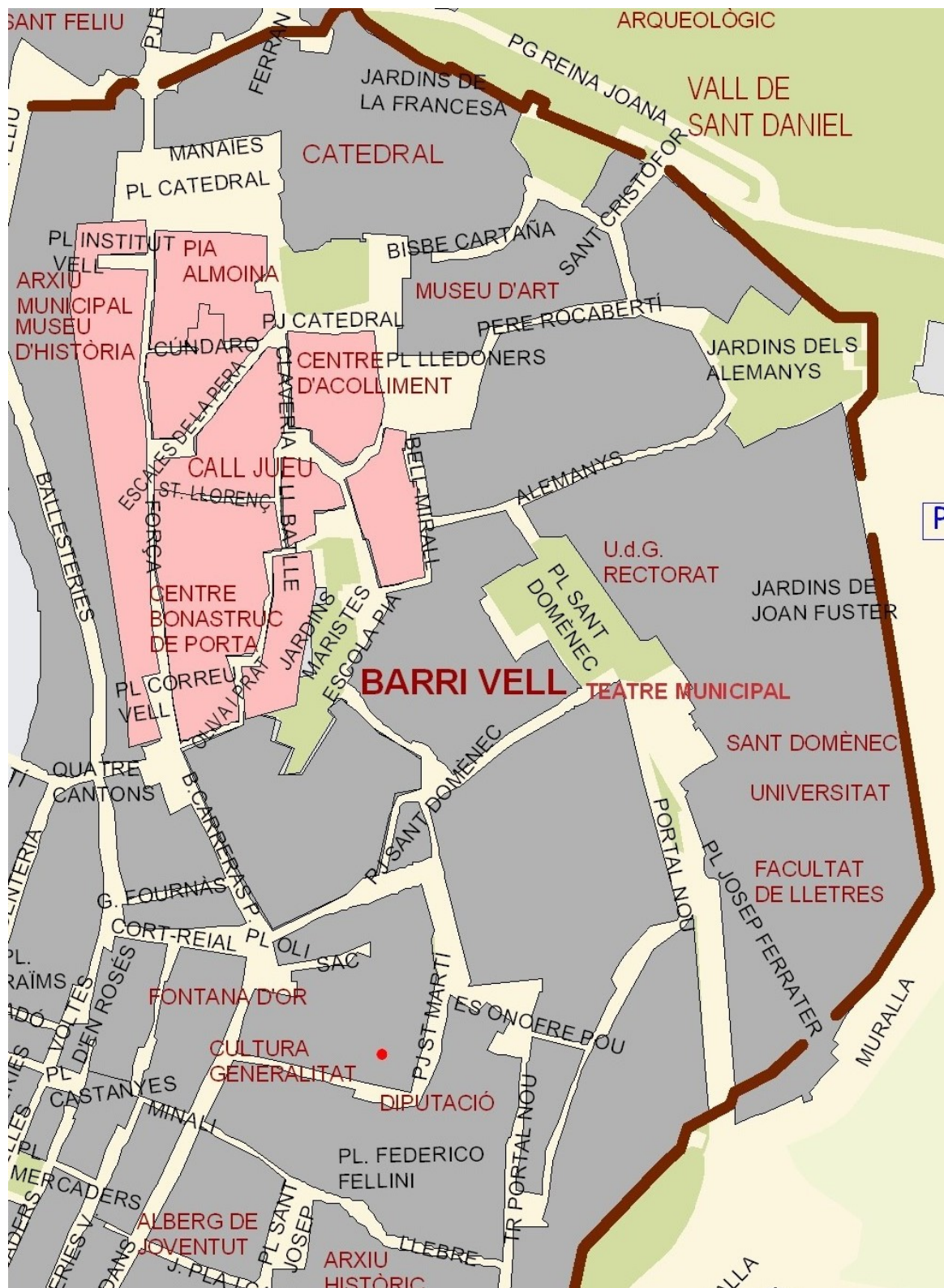
- Marca amb una creu (X) la resposta correcta:
 - ☐ Els jueus van marxar de Palestina perquè tenien ganes de veure món.
 - ☐ Els jueus es van dispersar pel Mediterrani a causa de la destrucció de Jerusalem per l'exèrcit de Roma.
 - ☐ Els jueus no van marxar mai del seu país.
- Explica en poques paraules què va ser la Gran Diàspora i quines causes la van provocar.

Els documents constitueixen un excel·lent material per datar els fets històrics. En el cas dels jueus a Girona, els documents que s'han conservat han permès saber que ja vivien a la ciutat a les darreries del segle IX.

- De quins temes creus que poden tractar aquests documents?
- Si alguna vegada trobessis uns documents antics, què penses que hauries de fer?

3. L'ITINERARI

- Vés resseguint en aquest plànol l'itinerari que segueixes durant la visita al call.

4. ELS JUEUS: 600 ANYS A GIRONA

. Del segle IX al XII

- A quin lloc de la ciutat es van instal·lar els primers jueus que van arribar a Girona?

- Quin any era?

- D'on provenien?

. Del segle XII a la primera meitat del segle XIV

- Marca amb una creu (X) les afirmacions correctes.

☐ Del segle XII a la 1a meitat del XIV va ser el “període daurat” dels jueus gironins.

☐ En aquesta etapa, no hi havia cap jueu ric.

☐ Durant aquests anys, els jueus van arribar a ser més de dos mil.

☐ Els jueus van jugar un paper important en l'administració i la política de la ciutat.

. Segles XIV i XV

Completa les següents frases:

- Al voltant de 1340, la comunitat jueva de Girona va assolir el nombre màxim d'habitants, que es calcula que era aproximadament de
- El 1348 va arribar a Girona una malaltia devastadora, la
- L'atac més fort contra els jueus gironins es va produir la vigília de Sant de l'any 1391.
- Els jueus que no van voler convertir-se van ser reclosos a per garantir-ne la seva seguretat i protecció.
- Els jueus van ser expulsats de tot el país l'any, per ordre dels
- Quan es va dictar l'ordre d'expulsió, vivien a Girona unes famílies jueves.

5. L'ORGANITZACIÓ SOCIAL

- Relaciona amb una fletxa les paraules de la primera filera amb els conceptes corresponents de la segona.

--

Tribunal judicial propi dels jueus fonamentat en la llei religiosa

Servi regis	
Aljama	Institució encarregada de taxar, recollir i pagar els impostos de les <i>aljames</i> d'una mateixa zona
Col·lecta	Elements al servei del rei
Bet Din	Govern de les <i>aljames</i> format pels prohoms de la comunitat
Consell de l'aljama	Organisme encarregat de regir i governar les comunitats jueves en els aspectes interns

- Què són els prohoms?
- Sabries dir el nom d'alguna de les famílies jueves de Girona més influents i que, durant molt de temps, es van anar passant el poder dins de la comunitat de pares a fills?
- Quina llei estipulava la relació de la comunitat jueva amb el govern municipal o amb el govern del país: la llei dels cristians o la llei jueva?

6. L'ESPAI FÍSIC I URBÀ: EL CALL

El call de Girona, com a quasi totes les ciutats catalanes medievals, es va formar poc a poc. Un document de l'any 1160 és el primer que fa referència al *callis judaicus*.

- D'aquests carrers i places de Girona, marca amb una creu (X) els que estan ubicats en el que era el call.

☐ de l'Oli ☐ Rutlla ☐ Força ☐ Cúndaro
☐ Claveria ☐ Figuerola ☐ Correu Vell ☐ Ballesteries

☐ Oliva i Prat ☐ Bellmirall ☐ del Vi ☐ Ciutadans

- Quin carrer era l'eix central del call?
- Quina antiga via romana seguia el seu traçat?
- A quins llocs dels que t'assenyalem tot seguit s'hi ubicaven els portals del call? Marca'ls amb una creu (X).

☐ Cruïlla entre els carrers de Cúndaro i Claveria ☐ Carrer Sant Llorenç
☐ Plaça dels Apòstols ☐ Cruïlla del carrer de la Força i plaça de la Catedral
☐ Placeta del Correu Vell ☐ Banys Àrabs ☐ Torre Gironella

- Per què servien aquests portals?

Paral·lelament a la configuració del call, aproximadament al segle XIII, Girona iniciava una nova etapa històrica amb un considerable creixement demogràfic i econòmic que es va traduir en una ampliació de l'espai urbà.

- Quins barris o carrers de la ciutat, fora del call, es van anar definint i construint durant aquesta època?

7. LA VIDA COMUNITÀRIA

Al call, el poble jueu hi tenia els edificis i recintes públics per a la vida comunitària, que es regia per la llei i la tradició.

- Relaciona amb una fletxa els edificis de la primera filera amb la definició corresponent de la segona.

Sinagoga

Escola on s'ensenyava a llegir i escriure als
nens de famílies pobres

Almoina del call

Establiment on un rabí expert duia a terme el

	degollat ritual dels animals per al consum
<i>Forn</i>	Lloc on es practicava el ritual de purificació per la immersió en aigua
<i>Miqwe</i>	Escola, lloc d'estudi i de reunió dels jueus
<i>Talmutora</i>	Institució de beneficència per atendre els orfes, els malalts i els pobres
<i>Carnisseria jueva</i>	Establiment per coure-hi els pans àzims

Un dels llocs que aplegava bona part de la vida comunitària del poble jueu era la sinagoga. A Girona, al llarg dels segles que els jueus hi van viure, sembla ser que n'hi va haver tres.

- Saps dir els llocs on, suposadament, es van emplaçar les tres sinagogues?
- En general, què s'hi feia, a la sinagoga?

8. LES PROFESSIONS I L'ACTIVITAT LABORAL

Les professions exercides per la comunitat jueva a Girona es poden agrupar en sis blocs.

- Escriu al costat de cada un en què consistia la seva feina i els diferents oficis que agrupava cada bloc:

PROFESSIONS	EN QUÈ CONSISTIA	OFICIS
política i administració		
negocis mercantils		

professions liberals		
artesans		
jornalers		
aprenents		

- A part de la professió o l'activitat laboral que exercien, la gran majoria dels jueus es dedicava a una altra activitat per la qual van ser molt coneguts. Sabries dir quina era i en què consistia?

9. LA VIDA CULTURAL. EL MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS

El segle XIII, la cultura jueva va florir a la ciutat amb molt esplendor, de la mà de grans personalitats que van desenvolupar magníficament la doctrina i l'estudi de la càbala. A partir d'ells Girona va ser coneguda pels jueus del món com la *Ciutat Mare d'Israel*.

- Saps com es deia el més savi de tots els jueus gironins, el segell del qual s'ha convertit en el símbol i la insígnia del centre gironí que porta el seu nom?
- Amb quins altres noms és conegut?
- De les següents afirmacions referides a aquest personatge, només n'hi ha una de certa. Marca-la amb una creu (X).

☐ Era filòsof, treballava d'artesà i va morir a la Terra d'Israel.

☐ Va néixer i morir a Girona on, a més d'estudiar la Bíblia, hi feia de metge.

☐ Era filòsof, feia de metge i va morir a la Terra d'Israel.

☐ Molt apreciat pel rei Jaume I, va ser un dels primers jueus establerts a Girona.

- El Museu d'Història dels Jueus es troba situat a l'indret que, al segle XV, ocupava un dels edificis més emblemàtics dels jueus gironins. Saps quin edifici era?
- Saps explicar breument en què consisteix la càbala?

A Girona, després de l'expulsió dels jueus, hi van quedar pocs vestigis físics de la cultura jueva que va desenvolupar-se a la ciutat al llarg de més de sis-cents anys.

- Marca amb una creu (X) els elements trobats a Girona que han permès conèixer el llegat religiós, científic i literari jueu de Girona, incloent-hi l'antiquíssima escriptura hebrea.

☐ Algun remei de medicina	☐ Un diari que editaven regularment
☐ Una enciclopèdia gastronòmica	☐ Cartes personals
☐ Làpides funeràries	☐ Un atlas universal
☐ Una col·lecció de cromos	☐ Poemes litúrgics

Has vist que al Museu es conserva un important nombre de làpides funeràries.

- Marca amb una creu (X) els noms que hi has llegit:

☐ Miquel	☐ Jacob	☐ Iosef
☐ Pere	☐ Patrícia	☐ Estelina

10. IMPRESSIONS

- Imagina't que ets una màquina de retratar. Amb quina fotografia del call et quedaries? Explica bé com seria aquesta fotografia (des de quin lloc la faries, què enquadries, quina llum del dia t'agradaria que hi sortís, etc.) i comenta per què l'has triada.

- Totes aquestes idees i conceptes que et presentem tot seguit són certs. Però et demanem que triïs el que creus que resumeix millor tot el que has après dels jueus de Girona després d'haver fet l'itinerari. Marca'l amb una creu (X).
- ☐ Els jueus van viure a Girona durant més de sis-cents anys.
- ☐ Regina, Estelina, Preciosa, Saltell, Salomó, David, Bonastruc, Caravida, Dolsa, Abraham...són noms i cognoms que duïen els jueus i jueves gironins.
- ☐ El call és el barri jueu de les ciutats i pobles de la Catalunya medieval, i l'*aljama* és la institució que s'encarregava del govern i administració interna de la comunitat jueva.
- ☐ Els jueus van marxar de Girona a causa de l'expulsió dictada pels Reis Catòlics el 1492.
- ☐ En general, jueus i cristians van coexistir a Girona de manera pacífica en un marc de tolerància i diversitat cultural, i el seu contacte va enriquir-los mútuament.
- ☐ El cementiri dels jueus, localitzat a la muntanya de Montjuïc, ha permès conèixer millor els jueus i jueves que van viure a Girona.
- ☐ El 10 d'agost de 1391 es va produir l'atac més fort contra els jueus gironins i, a partir de llavors, la comunitat jueva va iniciar el camí cap a la seva desaparició.
- En quins racons, edificis o elements del call gironí et fan pensar aquestes paraules:

nostàlgic	
misteriós	
tranquil	
perillós	
divertit	

trist	
alegre	
cansat	
útil	
fosc	

- Quin creus que és el monument, carrer, racó o qualsevol altre element del call que resumeix millor la seva història? Explica per què.

- Què és el que menys t'ha agradat d'aquest itinerari? Comenta el per què.